

“Mijn moeder zei altijd ...”

Een kwalitatief onderzoek naar de intergenerationele overdracht van opvoedingsboodschappen binnen een Afro-Surinaamse familie

Master thesis Sociologie

Erasmus Universiteit Rotterdam

Claudia Swedo

Studentennummer: 272864

Scriptiebegeleider: Prof. dr. J.P.L. Burgers

Tweede lezer: Prof. dr. J.F.A. Braster

Datum: 16 juni 2019

Woordenaantal: 10.000 (exclusief bijlagen)

Abstract

Dit kwalitatief onderzoek richt zich op de vraag *“Welke opvoedingsboodschappen vinden Afro-Surinaamse ouders van belang om over te dragen aan hun kinderen en in hoeverre spelen de opvoedingsboodschappen uit hun verleden een rol?”*. Uit de analyse blijkt dat de thema’s onderwijs, gehoorzaamheid, respect en zelfliefde een prominente rol innemen binnen de opvoeding van alle generaties. Daarnaast spelen sekseverschillen bij het opvoeden nog een rol. De tweede en derde generatie geeft aan andere opvattingen te hebben als het gaat om de rol van moeders en vaders maar dat komt nog niet in uiting in de praktijk. Vooral als het gaat om emotionele betrokkenheid en communicatie binnen de opvoeding. Ten slotte is er sprake van een veranderde betekenis van het Sranantongo en de Winti-religie binnen de opvoeding. Waar de eerste en tweede generatie zich richten op integratie in de Nederlandse samenleving, lijkt de derde generatie hun Surinaamse identiteit te willen versterken door zich het Sranantongo eigen te maken en zich te verdiepen in het Winti-religie.

Trefwoorden: Afro-Surinaamse familie; opvoeding; sociale erfenis; Sranantongo; Winti-religie

1. Inleiding

In 2015 kwam de Surinaamse opvoeding in de publiciteit door het “opvoedboek”: *Waarom? Daarom!* geschreven door komediant Roué Verveer. Op een humoristische wijze vergelijkt hij zijn eigen strenge opvoeding die hij in Suriname heeft gehad met de manier waarop hij zijn eigen zoons opvoedt. Het boek riep verschillende emoties op bij diverse columnisten. De meningen varieerden van het bejubelen van de strenge Surinaamse opvoeding tot aan het koppelen van deze vorm van opvoeding aan de problematiek waarmee Surinaamse-Nederlanders te kampen hebben, zoals een hoge mate van schooluitval en tienermoederschap (Van Lier, 2015; Sandriman, 2015; Sitalsing, 2015).

De Surinaamse-Nederlanders zijn een van de grootste migrantengroepen in Nederland. De Surinaamse migratie naar Nederland heeft gefaseerd plaats gevonden. De eerste Surinamers die naar Nederland emigreerden kwamen in het kader van studiemigratie. Na deze eerste migratiegolf waren er tussen 1975 en 1982 diverse emigratiepieken die onder andere veroorzaakt werden door de politieke en economische onzekerheid in Suriname (Zuurbier, 2009). Inmiddels zijn er ruim 384.291 Surinamers woonachtig in Nederland, waarvan er 180.863 eerste-generatie Surinamers zijn en 167.428 tweede generatie Surinamers. Het algemeen beeld van Surinamers is dat zij goed geïntegreerd zijn in de Nederlandse samenleving in vergelijking met andere migrantengroepen (Esajas, 2017).

Op dit moment zijn er drie generaties Surinamers in Nederland, alhoewel de derde generatie op basis van de definitie van migratie-achtergrond geen Surinamers meer zijn. Deze groep kan zich natuurlijk wel Surinaams voelen. Maar er is geen onderzoek voorhanden *of en hoe* deze derde generatie zich identificeert met Suriname. Wel zou er sprake zijn van een zekere Surinamisering in de gemeenschap volgens Gordon Cruden, woordvoerder van Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis. Dit blijkt uit het feit dat jongeren meer interesse in de familiegeschiedenis tonen. Ook zorgt het maatschappelijk debat rond Zwarte Piet dat de derde generatie Surinamers zich bewuster wordt van hun *roots* en hun status als een minderheidsgroep (Sharifi, 2017).

De Surinamers in Nederland zijn geen homogene groep, maar bestaat uit mensen met diverse etnische achtergronden, bijvoorbeeld met een Afro-Surinaams of Hindoestaanse achtergrond. Hierdoor bestaan er binnen de Surinaamse gemeenschap verschillen qua migratiegeschiedenis, religie, taal en cultuur (Van Niekerk, 2000). Deze factoren kunnen van

invloed zijn op de opvoedoriëntaties en opvoedpraktijken van de diverse Surinaamse etnische groeperingen in Nederland.

Over de opvoeding binnen de Afro-Surinaamse gemeenschap heeft Distelbrink ruim 20 jaar geleden onderzoek gedaan. Uit het onderzoek kwam onder ander naar voren dat er in de Surinaamse opvoeding meer nadruk ligt op conformiteit en presteren en iets minder op autonomie. Daarnaast bleek dat de moeders de opvoeding anders invulden dan de generatie van hun ouders (Distelbrink, 1998).

Een ander onderzoek waar opvoeding centraal stond, is het proefschrift van Bolt (2000) waarin zij onderzoek deed naar sociale erfenissen. Zij onderzocht welke opvoedwaarden ouders belangrijk vinden om over te dragen en op welke manier hun eigen opvoeding invloed had bij het vormen van deze waarden. Ook onderzocht zij de opvoednetwerken van de ouders en de ondersteuning die zij ouders boden. Haar onderzoeksgroep bestond uit mensen met verschillende etnische achtergronden maar de invloed van etniciteit is niet meegenomen in haar analyse (Bolt, 2000).

Inmiddels zijn er ruim 20 jaar verstreken sinds de onderzoeken van Distelbrink en Bolt. De vraag is op welke manier de huidige generatie Afro-Surinamers de opvoeding van hun kinderen vormgeeft. Welke waarden en opvoedingspraktijken geven zij hun kinderen mee en waarom? Welke waarden en opvoedingspraktijken herinneren ouders zich van vroeger en geven zij deze waarden (on)bewust mee aan hun kinderen?

Dit leidt tot de volgende probleemstelling: *Welke opvoedingsboodschappen vinden Afro-Surinaamse ouders van belang om over te dragen aan hun kinderen en in hoeverre spelen de opvoedingsboodschappen uit hun verleden een rol?*

Waarbij met opvoedingsboodschappen opvoedwaarden en opvoedingspraktijken worden bedoeld.

2. Theoretisch kader

2.1 Sociale erfenis

Het begrip sociale erfenis wordt in de onderzoeken van Brinkgreve & Van Stolk (1997) en Bolt (2000) gebruikt als invalshoek om de intergenerationele overdracht van opvoeding van ouders in beeld te brengen. Zij veronderstellen dat de sociale erfenissen van ouders van belang zijn voor hun hedendaagse opvoedingsidealen en – praktijken. Bolt omschrijft in haar

proefschrift het begrip sociale erfenis als *de waarden, houdingen en praktijken die mensen overnemen van hun ouders en die gezien worden als waardevol bij de opvoeding van hun kinderen* (Bolt, 2000, p.9).

Tussen de twee eerdergenoemde onderzoeken bestaan een aantal verschillen. De respondenten uit het onderzoek van Brinkgreve & Van Stolk kwamen uit verschillende sociale klassen en etnische groepen en de uitkomsten waren geordend naar de soorten kapitaal die ouders belangrijk vonden om over te dragen naar hun kinderen. Bolt heeft in haar onderzoek ook respondenten uit diverse sociale en etnische groepen onderzocht maar zij heeft in haar analyse een onderscheid gemaakt naar opleidingsniveau en heeft etniciteit als variabele niet meegenomen. Daarnaast was de doelstelling van haar onderzoek om te komen tot een sociologische typering van verschillende stijlen van opvoeden. Bolt geeft aan dat de stiling van opvoeding een samenhang is tussen de sociale erfenis, de sociale netwerken en de opvoedthema's die ouders van belang vinden (Bolt, 2000).

De overeenkomst tussen de twee studie is dat beiden het begrip sociale erfenis ontlene aan Elias. Deze stelt dat ouders naast een genetische en materiele erfenis ook een sociale erfenis overdragen aan hun kinderen. Verschillen in levensomstandigheden en de maatschappelijke context waarin mensen leven, beïnvloeden de waarden en houdingen die mensen hun kinderen bijbrengen (Brinkgreve & Van Stolk, 1997, Bolt, 2000). Naast het begrip sociale erfenis is ook de theorie van Bourdieu over sociale reproductie van belang in de theorievorming. Volgens Bourdieu zijn de keuzes en voorkeuren van mensen niet toevallig maar zijn zij een uitdrukking van de eigen positie en het soort kapitaal dat mensen zelf verworven hebben. Mensen verschillen in het soort kapitaal dat ze hebben en wat ze aan hun kinderen willen meegeven (Brinkgreve & Van Stolk, 1997; Bolt,2000).

Verder heeft het begrip "sociale erfissen" een historische perspectief, de verschillen in levensomstandigheden uit het verleden m.b.t. tot fysieke, materiele en sociale veiligheid zijn terug te zien in de stijl, waarden en mentaliteit van opvoeders. Hierdoor kunnen sociale veranderingen zorgen voor generatieconflicten omdat hetgeen wat ouders van belang achten niet meer past in de huidige maatschappij (Brinkgreve & van Stolk, 1994, Bolt, 2000).

2.2 Opvoeden in een migratiecontext

Migratie is een sociaal en cultureel veranderingsproces, dat invloed heeft op de opvoedingsgewoonten van ouders (Bucx, & Roos 2015; Pels, Distelbrink & Postma, 2009). Door de migratie naar Nederland kregen Afro-Surinaamse migranten te maken met een cultuur van opvoeden waarin andere waarden, normen en tradities centraal stonden dan in het land van herkomst (Eldering, 2014; Bucx & Roos, 2015).

Van oudsher had de Afro-Surinaamse opvoeding een autoritaire stijl en waren vooral moeders de opvoeders. Er was sprake van een matrifocaal systeem waarbij de man een marginale positie had in het gezin. Daarnaast was het krijgen van kinderen van emotionele, psychologische en economische waarde voor ouders, in Nederland is het economische belang weggevallen door o.a. de aanwezigheid van de verzorgingsstaat. Ook is de moederschapsideologie onder de Afro-Surinaamse vrouwen minder belangrijk geworden, de identiteit van een vrouw is niet meer afhankelijk van het krijgen van kinderen maar wordt in Nederland ook gebaseerd op werk en opleiding (Distelbrink, 1998; Pels, 1994; Zuurbier, 2009).

Uit onderzoek blijkt dat ook na migratie bepaalde waarden nog van belang blijven, conformiteit bijvoorbeeld speelt nog een grote rol binnen de Afro-Surinaamse opvoeding. Er is wel sprake van een proces van individualisering, zowel onder de jongeren als hun ouders. De invulling van opvoedwaarden lijkt veranderd, vooral onder de jongere generatie gezinnen. De meeste ouders willen een vertrouwensband opbouwen met hun kinderen en vinden autonomie als opvoedingswaarde belangrijk (Pels et al, 2009).

Dit betekent niet dat de “Nederlandse” opvoedingsgewoonten helemaal worden overgenomen. Migrantenouders creëren een eigen mengvorm als het gaat om opvoeding omdat zij het gevoel hebben dat zij zowel moeten vasthouden aan hun “oude” leven en tegelijkertijd een “nieuw” leven leiden. Hierdoor kunnen migrantengezinnen een spanningsveld ervaren op het terrein van opvoeden tussen eigenheid en aanpassing of tussen orthodoxie en assimilatie (Brinkgreve & Van Stolk, 1997).

Opvoeden is namelijk geen geïsoleerd proces maar is afhankelijk van diverse factoren. De eerste factor is de context van het gezin waarin men zelf is opgegroeid. De manier van opvoeden is namelijk voor een groot gedeelte cultureel bepaald en wordt van generatie op generatie overgedragen. De tweede factor is de externe leefomgeving.

Opvoeders krijgen te maken met meerdere referentiekaders en met meerdere instituties die een pedagogische rol vervullen. De laatste factor zijn de eisen die de omgeving stelt aan het gedrag van kinderen. Er kan een groot verschil zitten tussen de verwachtingen van de “binnenwereld” (het gezin) en de “buitenwereld” (de maatschappij). Veranderingsprocessen binnen een van deze factoren kunnen leiden tot transformatie van opvoedingsstijlen, opvoedingsdoelen en opvoedingsgedrag van ouders (Eldering, 2014).

2.3 Afro-Surinaamse oriëntaties bij het opvoeden

In het onderzoek van Distelbrink (1998) geven Afro-Surinaamse vrouwen aan de volgende zaken uit hun eigen opvoeding te herinneren: de strengheid van hun ouders, de beperkte bewegingsvrijheid als kind, het bestaan van een hiërarchische verhouding tussen ouder en kind, het belang van gehoorzaamheid en respect en de geringe persoonlijk aandacht. Daarnaast hanteerden hun ouders een opvoedingsmethode waarbij fysieke straf niet vreemd was. Ook was er sprake van een hoge taaklast, vooral voor de meisjes.

De vrouwen omschrijven hun eigen opvoedstijl als een minder strenge opvoeding, waarbij hun doel is om een vertrouwensband met hun kinderen op te bouwen, hoewel respect tussen ouder en kind van belang blijft. Daarnaast is er minder sprake van fysieke straf maar wordt er eerder gebruik gemaakt van een mondelinge terechtwijzing (Distelbrink, 1998).

Uit de Survey Integratie Minderheden 2011 (Bucx & Roos, 2015), een onderzoek naar de opvoedingsdoelen, opvoedingsbeleving en opvoedingsstrategieën van migrantenouders, komt naar voren dat Surinaamse ouders de volgende vijf opvoedingsdoelen hanteren: prestaties, autonomie, conformisme, sociaal gevoel en religie (Bucx & Roos, 2015). Deze doelen komen overeen met de opvoedwaarden die Distelbrink (1998) noemt in haar onderzoek naar opvoeding in Afro-Surinaamse gezinnen. Naast opvoeddoelen hanteren ouders ook bepaalde opvoedstrategieën. Bij de Afro-Surinaamse ouders spelen vooral de volgende strategieën een rol: seksespecifieke verwachtingen, ondersteuning en straf (Distelbrink, 1998; Zuurbier, 2009).

Wanneer er gekeken wordt naar welke referentiekader Afro-Surinamers hanteren voor hun opvoedstijl dan blijkt uit de literatuur dat zij putten uit hun eigen sociale erfenis en deze combineren met eigen zichten afgestemd op de Nederlandse context. Vooral bij de tweede generatie blijken de opvoeddoelen dicht bij de autochtone ouders te liggen. Toch zit

er wel enig verschil in de betekenisgeving door de Afro-Surinamers in vergelijking met autochtonen (Pels, Distelbrink & Postma, 2009; Bucx & Roos, 2015).

2.4 Opvoeddoelen en opvoedstrategieën

De vijf meest genoemde opvoeddoelen en de meest relevante opvoedstrategieën worden hieronder toegelicht. Elk opvoeddoel bestaat uit een aantal opvoedthema's.

2.4.1 Prestaties

Bij het opvoeddoel prestaties staan opleiding en maatschappelijke presteren centraal. Vooral bij meisjes wordt het behalen van een diploma als een belangrijk opvoeddoel gezien omdat dit zorgt voor financiële onafhankelijkheid van een man. “Je diploma is je man” is een vaak gehoorde uitspraak binnen Afro-Surinaamse gezinnen (Bucx & Roos, 2015; Zuurbier, 2009; Niekerk, 2000).

2.4.2 Conformisme

Conformisme heeft als doelstelling het aanpassen aan de omgeving en voornamelijk aan de groep. De thema's binnen dit opvoeddoel hebben een sociaal en moreel aspect. Surinaamse ouders hechten veel waarde aan de thema's respect en gehoorzaamheid maar ook aan eerlijk door het leven gaan (Distelbrink, 1998; Bucx & Roos, 2015).

2.4.3 Autonomie

Met het opvoedthema autonomie wordt onafhankelijkheid in denken en doen bedoeld. Voor Afro-Surinaamse ouders ligt de nadruk op het ontwikkelen van een sterke persoonlijkheid, het kennen van je eigenwaarde en voor jezelf op kunnen komen. Maar ook het hebben van een verantwoordelijkheidsgevoel voor anderen hebben valt onder dit opvoeddoel (Distelbrink, 1998; Bucx & Roos, 2015).

2.4.4 Sociabiliteit

Bij sociabiliteit draait het om de thema's sociaalvaardigheid, behulpzaam zijn, zichzelf en anderen respecteren. In het onderzoek van Distelbrink (1998) noemen de Afro-Surinaamse moeders ook het begrip vrouwvriendelijkheid. Hiermee bedoelen zij dat zij hun zoons er op wijzen verantwoordelijk te zijn wat betreft hun vaderschap en relaties met vrouwen (Distelbrink, 1998; Bucx & Roos, 2015).

2.4.5 Religie

In de Survey Integratie Minderheden 2011 stond dit opvoeddoel op de vijfde plaats (Bucx & Roos, 2015). Ook in het onderzoek van Distelbrink (1998) noemt maar een klein deel van de respondenten respect voor het geloof of het behouden van geloof als opvoeddoel. Het merendeel van de Afro-Surinamers is christelijk daarnaast speelt het Winti-religie ook een (minder zichtbare) rol in hun leven (Distelbrink, 1998; Buck & Roos, 2015).

2.4.6. Seksespecifieke verwachtingen

Van oudsher is er binnen de Afro-Surinaamse opvoeding een verschil tussen de verwachtingen voor jongens en meisjes. Uit onderzoek onder Creools-Surinaamse gezinnen en jongeren blijkt dat er nog steeds verschillen bestaan in bewegingsvrijheid tussen jongens en meisjes, maar het seksonderscheid is minder scherp geworden. Bij de opvoeding van meisjes staat vooral het voorkomen van tienermoederschap centraal, waarbij het belang van financiële en emotionele onafhankelijkheid wordt benadrukt. Een tegenstrijdigheid hierin is dat er op de meisjes meer wordt gelet en dat bij jongens 'los' gedrag impliciet wordt goedgekeurd (Pels & Distelbrink & Postma, 2009). Daarnaast wordt er bij jongens tijdens het opvoeden meer de nadruk gelegd op het goed omgaan met anderen en het op het rechte pad blijven. De verwachting van de ouders is dat bij jongens eerder (juridische) problematiek voor kan komen (Distelbrink, 1998).

2.4.7. Ondersteuning

Naast de genoemde opvoeddoelen spelen ook opvoedstrategieën een belangrijke rol bij het vormgeven van de opvoeding. Een van deze strategieën is het concept ondersteuning. Onder dit concept wordt verstaan de onderlinge communicatie tussen ouder en kind, emotionele betrokkenheid en persoonlijke aandacht. Uit het onderzoek van Distelbrink (1998) blijkt dat de mate van ondersteuning veel groter is dan wat moeders uit hun eigen jeugd herinneren. Zij geven aan meer persoonlijk aandacht te hebben voor hun kinderen en hechten belang aan openheid tussen ouder en kind. De communicatievorm is minder gebiedend. Kinderen moeten zich veilig genoeg voelen om met al hun problemen en vragen naar hun toe te komen. De moeders in dit onderzoek noemen bij het concept ondersteuning ook de geringe band tussen kinderen en de vaders. Uit een onderzoek onder Afro-Caribische vaders gaven ook de geïnterviewde vaders aan dat zij zich hun eigen vader herinnerden als een

afstandelijke kostwinner, die weinig bij de dagelijkse opvoeding betrokken was. Zij geven aan dit anders te willen doen (Distelbrink & Ketner, 2011).

2.4.8. Straffen en belonen

De opvoedstrategie straf wordt in de literatuur geplaatst onder het bredere concept van controle. Belonen en inductie vallen hier ook onder. Met inductie wordt bedoeld praten als disciplineringsmethode. Surinaamse ouders geven aan tegenwoordig vaker te belonen dan te straffen. Het fysiek straffen is sterk afgenomen ten opzichte van vroeger. Ouders geven aan vaker te praten met kinderen over de situatie en straffen gebeurt vaak door het innemen van privileges van kinderen. Ook wordt veelvuldig gebruik gemaakt van mondelinge waarschuwingen (Distelbrink, 1998).

2.5 Onderzoeksvragen

De probleemstelling van deze thesis luidt: *Welke opvoedingsboodschappen vinden Afro-Surinaamse ouders van belang om over te dragen aan hun kinderen, en in hoeverre spelen opvoedingsboodschappen uit hun verleden daarbij een rol?*

De beantwoording van de probleemstelling gebeurt aan de hand van twee invalshoeken. De eerste invalshoek bestaat uit opvoedthema's. De ouders zullen bevroegd worden op welke waarden, vaardigheden en opvoedingspraktijken zij belangrijk vinden om over te dragen aan hun kinderen. Ook worden de boodschappen uit hun eigen opvoeding besproken. De actuele waarden worden vergeleken met de boodschappen die de ouders uit hun eigen jeugd herinneren. Daarnaast wordt expliciet gevraagd naar de invloed en de doorwerking van de eigen opvoeding op de manieren waarop de ouders de opvoeding van hun kinderen proberen vorm te geven (Bolt, 2000). Op basis van het theoretisch kader kunnen de volgende onderzoeksvragen geformuleerd worden:

- Op welke manier geven Afro-Surinaamse vaders en moeders vorm aan de opvoeddoelen: prestaties, conformisme, autonomie, sociabiliteit en religie binnen de opvoeding. En is hierbij sprake van overdacht van thema's tussen de generaties?
- Op welke manier wordt de opvoeding van meisjes en jongens door Afro-Surinaamse vaders en moeders ingevuld? En zijn er overeenkomsten en verschillen te benoemen tussen de generaties?

- Op welke manier wordt de vaderrol en de moederrol ingevuld door Afro-Surinaamse ouders. En zijn er overeenkomsten en verschillen te benoemen tussen de generaties?
- Welke vormen van ondersteuning in de opvoeding worden gehanteerd binnen een Afro-Surinaamse familie? En zijn er verschillen en overeenkomsten te benoemen tussen de generaties?
- Welke vormen van straf en belonen binnen de opvoeding worden gehanteerd binnen een Afro-Surinaamse familie? En zijn er verschillen en overeenkomsten te benoemen tussen de generaties?

2.6 Maatschappelijk en wetenschappelijke relevantie

Het gros van het onderzoek naar opvoeding binnen de Surinaamse gemeenschap in Nederland dateert van ruim 20 jaar geleden. In de onderzoeken wordt vaak geen onderscheid gemaakt naar de diverse etnische groepen waaruit de Surinaamse gemeenschap in Nederland bestaat. Terwijl de etnische-culturele achtergrond van invloed is op hun opvoedgedrag. Daarnaast is er nog te weinig onderzoek gedaan naar welke veranderingen plaatsvinden in de opvoedingspraktijken tussen (migratie) generaties (Pels, Distelbrink & Postma, 2009). Dit onderzoek is een generatieonderzoek waarbij drie generaties binnen een Afro-Surinaamse familie onderzocht worden en is hiermee een aanvulling op de bestaande onderzoeken.

3. Methode en data

Voor het beantwoorden van de probleemstelling is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews. Bij interviews is er ruimte om diepgaande informatie in te winnen over ervaringen, motivaties en houdingen van mensen over bepaalde sociale contexten (Massengill, 2015). Omdat deze studie zich richt op de intergenerationele overdracht van opvoedingsboodschappen waren de diepte-interviews afgenomen binnen een Afro-Surinaamse familie die bestaat uit drie generaties.

De respondenten zijn geworven via het eigen sociaal netwerk en door middel van een oproep in diverse facebookgroepen. Uiteindelijk is er via het eigen sociaal netwerk een familie gevonden die mee wilde doen en voldeed aan de eisen qua familie grootte en de drie generaties. De familie bestaat uit een grootvader van 83 jaar oud, grootmoeder is inmiddels overleden en samen hebben zij acht kinderen gekregen, waarvan er zes woonachtig zijn in Nederland. De acht kinderen bestaan uit zes zoons en twee dochters. Het aantal

kleinkinderen binnen deze familie is 34.

In de periode van 15 april 2019 tot met 18 mei 2019 zijn acht interviews afgenomen. De respondenten waren de grootvader, twee kinderen en vijf kleinkinderen. In de analyse zijn gefingeerde namen gebruikt i.v.m. de bescherming van de privacy van de respondenten. In de onderstaande tabel wordt de informatie over de respondenten schematisch weer gegeven.

Naam respondent	Familielid	Leeftijd
Harold	Grootvader	83
John	Zoon	56
Hellen	Dochter	49
Robert	Kleinzoon	29
Cedric	Kleinzoon	25
Stephanie	Kleindochter	20
Carlos	Kleinzoon	16
Regilio	Kleinzoon	14

Tabel 1: Informatie respondenten

De grootvader en zijn kinderen zijn allen in Suriname geboren. Grootvader is ruim 40 jaar geleden naar Nederland geëmigreerd en heeft vervolgens al zijn kinderen gefaseerd over laten komen. Zijn vrouw is toentertijd achtergebleven in Suriname. De kinderen waren ongeveer tussen de 16 en 20 jaar oud toen zij naar Nederland emigreerden. Zij hebben hun opvoeding dus voor een groot deel in Suriname gehad. Alle kleinkinderen zijn in Nederland geboren.

De tijdsduur van de interviews varieerde van 30 minuten tot 90 minuten. Bijna alle interviews hebben in de woning van de respondenten plaats gevonden, enkele uit efficiencyoverwegingen bij een ander familielid thuis. Voor het structureren van de interviews is een topiclijst gebruikt gebaseerd op de opvoeddoelen en opvoedstrategieën. De topiclijst staat in bijlage 1. De interviews zijn opgenomen en vervolgens getranscribeerd. De interviews zijn stapsgewijs geanalyseerd, waarbij zij zijn gecodeerd voor attenderende begrippen en relevante tekstpassages. Fragmenten die over hetzelfde onderwerp gaan hebben dezelfde code gekregen. Als hulpmiddel is het programma ATLAS.ti gebruikt. Aan de hand van deze analyse worden de bevindingen in paragraaf 4 beschreven.

3.1 Ethische aspecten

Om de privacy van de respondenten te waarborgen, is er gebruik gemaakt van pseudoniemen bij het verwerken van interviewdata. Ook hebben de respondenten na het interview een *informed consent form* (bijlage 3) ontvangen waarin wordt aangegeven voor welk doeleinde het interview wordt afgenomen, welke rechten zij hebben en op welke manier hun privacy wordt gewaarborgd. Daarnaast is bij de interpretatie van de antwoorden rekening gehouden met de eigen rol als onderzoeker om door bewust te zijn van eigen vooroordelen de subjectiviteit van de ander te kunnen begrijpen. Zeker wanneer de etnische achtergrond van de onderzoeker overeenkomt met die van de respondenten is het van belang om zoveel mogelijk objectief te blijven en antwoorden niet als vanzelfsprekend te nemen.

4. Analyse

De interviews hebben mooie gesprekken opgeleverd waarin opvoedthema's en opvoedstrategieën centraal stonden. Daarnaast kwamen aspecten zoals de rol van taal, sekseverschillen in de opvoeding en communicatie over relaties en seksualiteit uitgebreid aan de orde. Waarbij gezegd moet worden dat 'taal' pas na het eerste interview is toegevoegd aan de topiclijst omdat de respondent het belang daarvan in de opvoeding sterk benadrukte.

4.1. De rol van taal binnen de opvoeding

Uit de interviews blijkt dat het beheersen van de Surinaamse taal, het Sranantongo, een opmerkelijke plaats heeft binnen de opvoeding. De rol van het Sranantongo is in de loop van de tijd zeer veranderd. Binnen de derde generatie is de waardering ervoor toegenomen, terwijl de eerste generatie het spreken ervan expliciet verbood. Het was een regel dat er thuis alleen Nederlands gesproken werd. Op het spreken van Sranantongo kon zelfs straf volgen.

“Regels waren er. Je mocht thuis geen Surinaams praten. Bijvoorbeeld ik ben in de voortuin aan het spelen met een pop of noem maar op. En soms sprak ik gewoon Surinaams en dan weet ik niet dat mijn moeder of vader in een hoekje staan. Dan hoor ik ineens: Kom hier! En dan ging ik. En dan kreeg ik een draai in mijn lip.”

(Hellen, 49 jaar, tweede generatie)

De eerste generatie zag het goed beheersen van de Nederlands taal als een middel om te kunnen slagen in de (Nederlandse) maatschappij. Ook de tweede generatie is van mening dat het goed beheersen van de Nederlandse taal van essentieel belang is, alleen hanteren ze dit niet als regel. De kleinkinderen geven juist aan dat zij de Surinaamse taal zien als een belangrijk onderdeel van hun Surinaamse identiteit. En deze identiteit willen ze graag behouden en doorgeven aan de volgende generatie.

“Ik vind het heel belangrijk dat ze hun eigen taal ook moeten begrijpen en moeten leren, anders ben je geen Surinamer vind ik. Ik vind dat als je Surinaams bent maar je eigen taal niet verstaat en je ook niet weet waar het over gaat. Daar schiet je niks mee op.” (Robert, 29 jaar, derde generatie)

Opvallend genoeg geven de kleinkinderen aan de Surinaamse taal niet voldoende te beheersen en spreken sommige uit respect geen Surinaams tegen hun ouders of andere oudere familieleden.

“Ja, als ik ouder ben dan wil ik het wel praten. De reden waarom, ik weet niet waarom maar ik vind het best wel respectloos als je Surinaams praat tegen je moeder als je jong bent. En ik denk dat het voor al de kinderen van mijn oma die naar Nederland zijn gekomen, ook echt zo is geworden. Want mijn nichtje ziet dat ook als een regel zeg maar. Dat ze Nederlands moet praten tegen haar moeder.” (Stephanie, 20 jaar, derde generatie)

Concluderend kan gezegd worden dat de betekenis van taal door de generaties heen veranderd is. Voor de eerste generatie en tweede generatie was het afleren van het Sranantongo een (strikte) gedragsregel met als doel het creëren van betere integratiekansen voor hun kinderen. De derde generatie heeft juist een tegenovergestelde houding ten op zichte van het spreken van het Sranantongo. Zij willen juist hun eigen taal leren met als doel het behouden en uitdragen van hun Surinaamse identiteit. Hiermee lijken ze een correctie uit te voeren in een in hun ogen te ver gevorderde integratie.

4.2 De rol van sekse in de opvoeding

Uit de interviews blijkt dat sekse op verschillende manieren invloed heeft op de opvoeding. Als het gaat om het verschil tussen de moederrol en vaderrol dan blijkt dat moeders nog steeds een klassieke moederrol vervullen ondanks dat vaders aangegeven meer betrokken

te willen zijn bij de opvoeding. Ook bij de opvoeding van zonen en dochters lijkt er een verschil te bestaan tussen de opvattingen en de praktijk.

4.2.1. De rol van de ouders in de opvoeding

Aan alle respondenten is de volgende vraag gesteld: *Door wie ben je opgevoed?* De helft van de respondenten antwoordden dat zij waren opgevoed door hun moeder. Wat opvallend is omdat alle respondenten, op een respondent na, voornamelijk opgegroeid zijn in twee-ouder gezinnen. Uit de interviews blijkt dat de respondenten zich meer verbonden voelden met hun moeder tijdens hun jeugd. Een respondent legt dit als volgt uit:

“Ja ik ben ook door mijn vader opgevoed daar niet van maar met je moeder ben je closer. Vanaf de buik zit ik in haar. Zij heeft mij vanaf kleins af aan bepaalde dingen geleerd, over hoe je door het leven moet gaan.” (Robert, 29 jaar, derde generatie)

De klassieke opvoedrol lag echt bij de moeders, de respondenten noemden zelden hun vader tijdens de interviews. Alleen wanneer er specifiek gevraagd werd naar de rol van hun vader in de opvoeding benoemden ze hem. Maar uit de antwoorden bleek dat hij een marginale rol had. Hij werd vooral gezien als de kostwinner en de mildere ouder. Verder gaven ze aan dat vooral hun moeder verantwoordelijk was voor het opstellen van regels en het straffen. Vooral bij de derde generatie was dit het geval, bij de tweede generatie vonden zij dat hun ouders op 1 lijn zaten als het ging om de opvoeding. Dit was iets wat zij van essentieel belang vonden ook bij het opvoeden van hun eigen kinderen.

“Die mensen hadden één taal, ze waren gewoon op één lijn. Ja één lijn maar dat is de opvoeding he. Als je niet op één lijn bent dan hoef je niet op te voeden dan moet je geen kinderen opvoeden. Dat is heel belangrijk.” (John, 56 jaar, tweede generatie)

Wat opvalt is dat de grootvader expliciet aangaf dat hij de opvoeding overliet aan zijn vrouw. Terwijl zijn zoon aangeeft zich meer met de opvoeding te bemoeien. Dit doet hij door interesse te tonen in de dagelijkse bezigheden van zijn kinderen. Volgens hem heeft zijn generatie hier meer tijd voor terwijl de eerste generatie tijdgebrek had wegens hun slechtere levensomstandigheden.

De derde generatie heeft al een duidelijk beeld van hoe zij de opvoeding van hun kinderen zullen aanpakken terwijl pas één respondent vader is. Kleinzoon Robert bijvoorbeeld geeft aan een meer betrokken vader te willen zijn dan zijn eigen vader, vooral

op het gebied van emotionele ondersteuning. Het ontbreken van emotionele betrokkenheid van de vader wordt vaker genoemd maar vergoelijkt door te zeggen dat het een andere tijd was of dat de vader moest werken. Opvallend genoeg werkten in deze familie de moeders ook maar toch werden zij gezien als de meest betrokken ouder. Verder vindt de derde generatie een eerlijke verdeling van de opvoedtaken tussen moeders en vaders belangrijk. De sekse-opvattingen lijken aan verandering onderhevig waarbij het de wens van de vaders is om meer betrokken te zijn bij de opvoeding. Maar dit lijkt vooralsnog een verandering in houding te zijn die nog niet zo beleefd wordt door de kinderen.

4.2.2. Zonen en dochters

Uit de theorie blijkt dat de verschillen in het opvoeden van zonen en dochters aan het afnemen zijn. Ook uit de resultaten blijkt een minimaal verschil. Toch zijn er bepaalde sekse-specifieke verwachtingen die in elke generatie voorkomen.

Bij de eerste en tweede generatie was er nog sprake van verschil in taaklast in de huishouding. Zij waren opgegroeid op een plantage in Suriname waar hun ouders een groot stuk grond hadden met dieren. Grootvader had een roulerend takensysteem opgezet voor zijn kinderen. De zware buitentaken werden uitgevoerd door de zoons en de dochters kregen meer “vrouwelijke taken” toegewezen. De vrouwelijke taken bestonden onder meer uit huishoudelijke taken en de buitentaken bestonden uit o.a. het verzorgen van de dieren. Grootvader vertelde dat hij wel al zijn kinderen heeft geleerd om te koken omdat hij dat zelf ook zo had geleerd.

De derde generatie is opgegroeid in Nederland waarbij de levensomstandigheden hemelsbreed verschillen met die van hun ouders in Suriname. Dit resulteert erin dat sommige kleinkinderen niet het principe kennen van taken in de huishouding. Opvallend is dat sommige kleinkinderen precies het systeem van roulerende taken beschrijven dat hun grootvader voor zijn kinderen had opgesteld. Maar er is ook een vader die heeft gekozen om het systeem van taken helemaal te laten vervallen voor zijn kinderen. Hij vindt het niet passen in de huidige tijd.

De derde generatie is van mening dat als het gaat om hulp in de huishouding dat er geen verschil gemaakt kan worden op grond van sekse. Maar als er gekeken wordt naar wat de mannelijke respondenten aangeven te doen in het huishouden en wat de vrouwelijke respondent aangeeft, lijkt er toch een verschil te bestaan. De kleindochter was namelijk

verantwoordelijk voor het verzorgen van haar jongere zusje en bij de oudere kleinzoon leek geen zorgplicht te liggen maar meer een voorbeeldfunctie voor zijn jongere broers.

“Voor mij persoonlijk was het wel een strijd want ik wist dat het mijn verantwoordelijkheid was. En natuurlijk ook dat het huis netjes was en dat er in ieder geval gekookt was voordat mijn moeder thuis was. Ik dacht echt bij mezelf van zo, ik wil niet de hele tijd met deze kinderwagen lopen.” (Stephanie, 20 jaar, derde generatie)

Als het gaat om seksespecifieke verwachtingen dan heerst de verwachting dat zonen eerder voor problemen in de buitenruimte zorgen en dat de grootste zorg bij dochters, het voorkomen van het tienermoederschap is. Daarnaast zouden dochters een betere kans hebben op een succesvolle onderwijscarrière. Een van de vrouwelijke respondenten heeft vier zoons maar ook bij haar leefde sterk dit verwachtingspatroon.

“Soms denk ik wel van jongens, ach misschien als ik een meisje had dan was het anders. Dan zou die gaan studeren of zo. Ik denk meisjes opvoeden, is wat makkelijker. Het enige probleem wat een meisje kan hebben is zwanger worden. En bij jongens, jongens zijn altijd, ja, ondeugend, uitdagend en als moeder moet je daarin sterk zijn.” (Hellen, 49 jaar, tweede generatie)

Alle mannelijke respondenten vertelden dat zij de boodschap van “doe geen gekke dingen” of “ga niet slecht door het leven” van hun ouders hebben meegekregen. Door alle generaties heen was het vermijden van problemen in de buitenruimte een belangrijk thema. De verwachting was dat jongens eerder dan meisjes in aanraking komen met de politie of verkeerde vrienden.

“Ze zei altijd tegen ons: gedragen jullie je, ga geen gekke dingen doen. Luister naar ouderen op straat, ga niet stelen, ja meer dat soort dingen.” (Cedric, 25 jaar, derde generatie)

Als het gaat om bewegingsvrijheid dan ervaren dochters toch minder vrijheid dan zonen. Dochter Hellen vertelt dat zij niet met jongens mocht praten en dat haar broers uit mochten gaan en zij niet. De kleindochter geeft aan dat zij ook haar opvoeding als zeer beschermend heeft ervaren.

Wat verder opviel is dat er een verschil bestaat tussen het communiceren met zonen

en dochters. Bij de eerste generatie heerst het idee dat er met een vrouw anders gecommuniceerd moet worden. Een vrouw wordt gezien als gevoeliger dan een man, opmerkelijk genoeg wordt dit idee ook teruggevonden bij sommige kleinzonen.

Ook bij het opvoeden van zonen en dochters lijken de opvattingen en praktijk niet helemaal overeen te komen. Terwijl de tweede generatie wil breken met de strenge opvoeding uit hun jeugd lijkt zij dit in de praktijk nog niet helemaal te kunnen. Ook de seksverwachtingen rondom het opvoeden van een zoon of dochter blijken doorgegeven te zijn aan alle generaties.

4.3 Communicatie over relaties en seksualiteit

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de communicatie over de onderwerpen relaties en seksualiteit. Het bespreken van relaties en seksualiteit was vooral bij de eerste generatie een taboe. Grootvader Harold geeft aan dat hij het onderwerp relaties niet met zijn kinderen besprak dat liet hij naar eigen zeggen over aan zijn vrouw. Opvallend genoeg gaven zijn kinderen aan dat deze onderwerpen helemaal nooit besproken zijn tijdens hun opvoeding. De tweede generatie geeft aan open te staan om relaties en seksualiteit met hun kinderen te bespreken, nu hun kinderen ouder zijn. Een strategie die de ouders hiervoor gebruiken is het maken van grapjes met hun kinderen over het onderwerp. Op die manier maken ze indirect kenbaar dat zij openstaan om over het onderwerp te praten.

“Ik loop ze soms zelfs te pesten van hé, jullie zijn al boven de twintig wanneer word ik opa. “(John, 56 jaar, tweede generatie)

Dit is een strategie die werkt want de derde generatie herkent het als een manier van communiceren.

“Met grapjes van bijvoorbeeld waarom ben je zo laat thuisgekomen, was je bij je vriendje of zo, dat soort dingetjes. Hij weet wel van natuurlijk heeft ze geen vriendje maar hij maakt wel die grapjes zodat ik mij meer comfortabeler voel om dingen aan hem te vragen.” (Stephanie, 20 jaar, derde generatie)

Verder geeft de tweede generatie aan dat de kinderen dingen zelf moeten ontdekken en dat zij zich niet teveel willen bemoeien met het liefdesleven van hun kinderen. Al hebben zij wel degelijk relatie-advies gegeven aan hun kinderen. Zoon John gaf aan dat hij zijn zonen adviseerde om zich niet direct te binden in een relatie maar eerst meer van de wereld te

zien. En vanuit zijn positie als man adviseerde hij zijn dochters om de kat uit de boom te kijken en een man eerst goed te leren kennen alvorens een relatie te beginnen. Het advies lijkt dezelfde boodschap te bevatten maar de onderliggende gedachte is tegenstrijdig. Want voor de jongens lijkt de boodschap om zich niet te snel te binden te impliceren dat los gedrag goedgekeurd wordt terwijl bij meisjes de nadruk wordt gelegd op voorzichtigheid. Ook bij deze boodschap speelt het verschil in sekse een rol.

Bij de derde generatie is er een verschil tussen de volwassen kleinkinderen en de jongere kleinkinderen. De volwassen kleinkinderen geven aan dat het praten over relaties en seksualiteit een taboe was tijdens hun opvoeding. Maar nu zij volwassen zijn kunnen zij wel over hun relaties praten maar seksualiteit wordt niet besproken. De jongere kleinkinderen willen niet over relaties en seksualiteit praten met hun ouders. Ondanks dat zij weten dat hun ouders hiervoor openstaan.

Bij alle mannelijke respondenten zijn andere mannelijke familieleden ook een informatiebron als het om vrouwen gaat. Op de vraag of hij naar zijn ouders gaat als hij iets over vrouwen wil weten antwoordt een van de respondenten:

“Nee joh, daar waren meer mijn ooms voor of mijn neef die ging met mij praten over hoe vrouwen zijn dit en dat.” (Cedric, 25 jaar, derde generatie)

Het gemis van open communicatie over deze onderwerpen is van invloed op de volwassen kleinkinderen. Zij geven allen aan dat het een onderdeel van de opvoeding is, die zij anders willen doen dan de vorige generaties. Zij willen een open relatie met hun kinderen opbouwen waarbij elk onderwerp besproken kan worden, zo ook relaties en seksualiteit. Een van de kleinzonen geeft aan dat communicatie tussen hem en zijn dochter het allerbelangrijkste is. Hij wilt naast haar vader, ook haar beste vriend zijn. De kleindochter geeft aan vooral bij een dochter alles te willen bespreken wat met vrouw-zijn te maken heeft. Tijdens de interviews is ook het onderwerp partnerkeuze besproken waarbij de eerste en tweede generatie aan gaven hun kinderen geen voorkeur op te leggen. Opvallend genoeg gaf de kleindochter aan dat haar stiefvader wel een voorkeur had maar dat zij zijn mening niet deelde.

“Mijn stiefvader heeft wel een voorkeur. Hij wil liever niet dat het een Antiliaan is of een Afrikaan of een Marokkaan. Hij zou het fijn vinden als het een Nederlandse

jongen is. Maar ik zeg altijd tegen hem maakt niet uit wat voor afkomst hij is. Een man blijft een man. "(Stephanie, 20 jaar, derde generatie)

De resultaten laten zien dat de eerste generatie het bespreken van seksualiteit en relaties een taboe vond. De tweede generatie geeft aan wegens het ontbreken van communicatie over deze onderwerpen in hun eigen jeugd dit anders te doen met hun eigen kinderen. Deze communicatie is wel leeftijdsgebonden, zodra de kinderen volwassen zijn lijkt de drempel om te communiceren minder hoog. Verder gebruikt de tweede generatie een strategie gebaseerd op het gebruik van humor om deze onderwerpen te bespreken. Opvallend genoeg geven sommige kleinkinderen aan deze onderwerpen niet te willen bespreken met hun ouders. Ten slotte: wanneer er wel relatie-advies wordt gegeven blijkt de boodschap toch te verschillen voor zoons en dochters.

4.4. Opvoeddoelen

Tijdens de interviews zijn de opvoeddoelen en hun diverse thema's besproken. Alle generaties lijken over het algemeen aan dezelfde thema's waarde te hechten. De belangrijkste thema's zijn respect voor jezelf en anderen, eerlijk zijn en zelfontwikkeling. Verder typeren alle respondenten de Surinaamse opvoeding als streng. Al geven de oudste kleinkinderen aan dat de opvoeding van hun jongere broers en zussen minder streng is dan die van hen.

4.4.1. Prestaties

Om het belang van het opvoeddoel prestaties te achterhalen zijn de respondenten bevroegd op drie thema's: onderwijs, financiële onafhankelijkheid en de toekomstverwachtingen die hun ouders voor hen hadden en welke zij hebben voor hun eigen kinderen. Over het algemeen hechten alle generaties het meeste belang aan het hebben van een voltooide onderwijs carrière. Grootvader geeft aan dat de boodschap in zijn jeugd heel simpel was, dat hij iets moest leren voor zijn toekomst en dat heeft hij ook overgedragen aan zijn kinderen: school en werken. Verder had hij geen specifieke wensen als het ging om opleidingsrichting of beroepen. Bij de tweede generatie leeft sterk het idee dat hun kinderen het beter op onderwijsgebied moeten doen dan hen. Dit komt voort uit het feit dat zij zelf niet verder zijn gaan studeren en het wordt gezien als noodzakelijk om te slagen in de Nederlandse maatschappij.

“Dat ze hun best doen op school dat is iets wat ik ze altijd hebt gezegd. Dat zij het anders moeten doen als ik. Dat is aardig gelukt.” (John, 56, tweede generatie)

De derde generatie geeft aan dat het belang van het behalen van een diploma tijdens de opvoeding vaak werd aangehaald. De bekende Surinaamse uitspraak *“je diploma is je man”* werd in een aangepaste vorm tegen een van de kleinzoons gezegd. Normaliter bezigen moeders deze uitspraak tegen hun dochters om het belang van een succesvolle onderwijs carrière te benadrukken.

“En ze zei altijd je diploma, is je relatie.” (Robert, 29 jaar, derde generatie)

Daarnaast is de boodschap dat het behalen van een diploma het hoogste doel is, zo verweven geraakt in het gedrag van de kleinkinderen, dat meerdere kleinkinderen aangeven dat het behalen van goede cijfers synoniem staat voor goed gedrag. Op de vraag *wat vinden je ouders goed gedrag?* geeft een kleinzoon het volgende antwoord.

“Zo, dat heeft eigenlijk ook weer met school te maken. Als ik thuiskom met goede cijfers dan vinden zij dat ik me gedragen hebt. Alleen school, is eigenlijk belangrijk.”
(Carlos, 16 jaar, derde generatie)

De tweede en derde generatie hebben ook geen specifieke toekomstverwachtingen voor hun kinderen. Het individuele geluk van hun kinderen staat voorop zolang zij hiervoor hard werken en een diploma halen. De derde generatie heeft iets meer de focus op (creatieve) zelfontwikkeling. Zo wil kleindochter Stephanie haar toekomstige kinderen kennis laten maken met muziek en dans, iets wat zij in haar eigen jeugd niet gekend heeft.

“Ik wil ze sowieso als ze wat ouder zijn creatieve dingen laten doen. Ik wil ze echt muziekinstrumenten laten proberen en laten zingen en dansen.” (Stephanie, 20 jaar, derde generatie)

Verder wordt financiële onafhankelijk gezien als het hebben van een vast inkomen en het kunnen betalen van je vaste lasten.

Bij alle generaties draait het bij het opvoeddoel prestaties voornamelijk om het behalen van een diploma. Al is er bij de derde generatie naast het behalen van een diploma, ook een focus te zien op creatieve zelfontwikkeling.

4.4.2. Conformisme

Alle respondenten hebben hun opvoeding als streng ervaren maar wel als een goede opvoeding, een die hen heeft gevormd tot de volwassenen die zij nu zijn. De tweede generatie is de generatie die haar opvoeding in de meest negatieve bewoording omschrijft. Zij vergelijken hun opvoeding met de slavernij en het opgesloten zijn in een kooi. Een respondent gaf aan vaak gepest te worden door de buurtkinderen omdat zij niet buiten het erf mocht spelen.

“Je had mijn nicht, nichtjes en buurmeisjes, zij zeiden altijd pestend tegen mij: Hellen, je mag niet naar buiten he, je mag niet spelen. Yu de ini na kooi. Je zit in die kooi.”

(Hellen, 49 jaar, tweede generatie)

Dit gevoel van opgesloten zitten (letterlijk en figuurlijk) komt voort uit het feit dat gehoorzaamheid een rode draad is binnen de opvoeding van deze familie. Waarbij gehoorzaamheid bestaat uit het luisteren naar je ouders en het volgen van de opgelegde regels. Tegenspraak wordt niet geduld.

“Bijvoorbeeld als je moeder wat zegt, als je vader wat zegt, dan moet je luisteren. Dat vind ik, je moet luisteren.” (Harold, 83 jaar, eerste generatie)

“Gewoon goed luisteren. Binnen en buiten.” (Hellen, 49 jaar, tweede generatie)

Al lijkt de derde generatie daar strategisch mee om te gaan. Op de vraag wanneer hij brutaal is, antwoordt Carlos, 16 jaar, derde generatie als volgt:

“Als ik gewoon niet luister en niet aan hun eisen voldoe. Bijvoorbeeld als mijn moeder vraagt of ik naar de winkel wil gaan en ik zeg gewoon nee. Dat is al brutaal. Dus eigenlijk moet ik altijd ja zeggen of ik verdraai mijn nee. Bijvoorbeeld vandaag heb ik echt geen zin, mag ik morgen gaan of zo?”

Een ander zwaarwegend thema is het tonen van respect. Het tonen van respect is een boodschap die alle generaties hebben meegekregen en ook door willen geven aan de volgende generatie. Het tonen van respect zit vooral in het gebruik van het woord U. Tutoyeren wordt gezien als onbeleefd en respect naar ouderen toe uit je door hen met U aan te spreken. Alle kleinkinderen geven aan dit te willen overdragen aan hun kinderen. Verder valt respect tonen samen met het luisteren naar andere ouderen en vooral niemand

tot last zijn.

Ook wordt er veel waarde gehecht aan eerlijk en oprecht door het leven gaan. De derde generatie noemt eerlijk zijn als een regel die zij van hun ouders geleerd hebben. De mannelijke respondenten benadrukken dat eerlijk zijn ook betekent dat zij op het rechte pad moeten blijven terwijl de vrouwelijke respondenten het interpreteren als eerlijk zijn tegen je ouders.

De mate van conformisme lijkt binnen alle generaties nog vrij hoog te zijn. Vooral de eerste en tweede generaties hechten veel waarde aan gehoorzaamheid van hun kinderen. Daarnaast is het respecteren van ouderen en vooral hen aanspreken met U, iets wat alle generaties associëren met het hebben van een goede opvoeding.

4.4.3 Autonomie

“Wat mijn moeder altijd zei is: Nummer 1: je moet van jezelf houden. Niks wat andere mensen zeggen, moet je pijn doen.” (Hellen, 49 jaar, tweede generatie)

De uitspraak van Hellen geeft mooi weer wat de meeste respondenten van de tweede en derde generatie binnen deze familie zien als autonomie. De boodschap van zelfliefde, zelfvertrouwen en voor jezelf kunnen opkomen is er een die bijna alle respondenten zien als het belangrijkste wat ze van hun ouders hebben meegekregen. Ook al vindt de derde generatie respondenten zelfvertrouwen iets wat je niet aangeleerd wordt maar wat aangeboren is. De tweede generatie geeft aan dat zelfvertrouwen onderdeel is van een goede opvoeding. Dit wordt overgedragen door het zijn van een goed voorbeeld voor je kinderen en het geven van complimenten aan hen. Alleen tijdens het interview van grootvader Harold kwamen thema's rond het opvoeddoel autonomie niet expliciet aanbod.

Als het gaat om het opvoeddoel autonomie, lijken de thema's pas vanaf de tweede generatie als opvoedingsboodschappen voor te komen. De verwachting is dat derde generatie deze boodschap aan hun kinderen door zullen geven want zij geven allen aan dat de boodschappen over zelfliefde, zelfvertrouwen en voor jezelf opkomen het belangrijkste is wat zij van hun ouders hebben meegekregen.

4.4.4 Sociabiliteit

Uit de analyse van de interviews blijkt dat sociabiliteit erg verweven is het met thema respect. In relaties met anderen staat het tonen van respect voor de ander centraal. Daarin

maakt het niet uit wie de ander is, familie of een vreemde op straat, de regel is dat diegene met respect behandeld wordt. Daarnaast is het vermijden van conflicten in de buitenruimte vooral een boodschap die de mannen mee krijgen tijdens hun opvoeding. De boodschap die Hellen meegeeft aan haar zoons, is bijna identiek aan de boodschap die grootvader Harold mee kreeg tijdens zijn opvoeding.

“Ik maak geen ruzie met mensen. Als die persoon ruzie wil maken dan ga ik weg. Weglopen is toch het beste.” (Harold, 83 jaar, eerste generatie)

“Ik wil gewoon hebben dat als er iets buiten is dat ze weglopen. Ze hoeven niet zo nieuwsgierig te zijn om te gaan kijken. Ik zeg ze, blijf liever weg, ga niet hangen of ga je niet bemoeien met dingen die je helemaal niet aangaan.” (Hellen, 49 jaar, tweede generatie)

Als het gaat om sociabiliteit zijn er geen duidelijke verschillen te onderscheiden tussen de generaties. De boodschappen over respect en het vermijden van conflicten lijken door de generaties heen door gegeven te zijn.

4.4.5. Religie

Door de generaties heen is te merken dat de invloed van de religie binnen de opvoeding aan het afnemen is. De eerste generatie heeft een strenge christelijke opvoeding gehad waarbij kerkbezoeken en al de behorende feesten en rituelen werden uitgevoerd. De tweede generatie heeft een soortgelijke opvoeding gehad maar opvallend genoeg hebben zij hun kinderen niet op dezelfde manier opgevoed. Zoon John geeft aan dat de invloed van religie op de opvoeding samenhangt met de tijdgeest. Religie was nauw verbonden met het onderwijs.

“Die kerkdienst heb je gewoon morgens op school. Dus elke dag zat je gewoon in de kerk voordat je aan schoolwerk ging beginnen. Ik weet niet of het nu nog steeds zo is maar ja zo was het.” (John, 56 jaar, tweede generatie)

De tweede generatie leert hun kinderen dat er een God is en vieren de meest voorkomende christelijke feestdagen. De derde generatie geeft aan gelovig te zijn en zij herinneren zich uit hun jeugd het bidden en het vieren van specifieke feestdagen. Zij geven aan vrijgelaten te worden in de manier waarop zij hun geloof uitoefenen. Religie wordt binnen deze familie

gezien als een individuele keuze waarbij God door de meeste respondenten wordt omschreven als een universele energie die in alles terug te vinden is. Hun beeld van God is meer spiritueel te noemen dan religieus.

“Ik geloof dat er een grotere energie bestaat die alle andere energie heeft gevormd. En dat is voor mij gewoon God maar ik geloof niet in een beeld of in een kruis.”

(Robert, 29 jaar, derde generatie)

Wanneer de respondenten gevraagd wordt naar het Winti-religie blijkt dit een beladen onderwerp te zijn. Alle respondenten erkennen het bestaan van de Winti-religie als onderdeel van de Surinaamse cultuur maar zeggen dat het geen rol heeft gespeeld tijdens hun opvoeding. De algemene regel leek te zijn dat er niet veel over werd gesproken.

“Ja, ik doe eigenlijk hetzelfde wat mijn moeder deed. Dat is niet teveel erover praten.”

(Hellen, 49 jaar, tweede generatie)

Bij het doorvragen blijkt dat de respondenten wel allemaal een ervaring hebben gehad die Winti-gerelateerd is. De ervaring was meestal het zien van het in trance raken van een persoon tijdens een feest. Verder geeft de tweede generatie aan wel op de hoogte te zijn van rituelen zoals het nemen van kruidenbaden. De derde generatie lijkt meer interesse te hebben in het onderwerp. Zij vinden de Winti-religie een belangrijk onderdeel van de Surinaamse cultuur en willen dit overdragen aan een volgende generatie. Daarnaast geeft kleindochter Stephanie aan dat door de komst van social media Winti-religie bij een breder publiek bekend wordt en zij vreest dat haar kinderen geconfronteerd gaan worden met mensen die het belachelijk maken.

“Dus ik wil dat mijn kinderen als zij te maken krijgen met zulke mensen dat ze wel kunnen uitleggen wat het is. Het hoort gewoon bij onze cultuur en het is iets om trots op te zijn.” (Stephanie, 20 jaar, derde generatie)

Stephanie geeft ook aan dat haar kennis voornamelijk opgedaan is door zelfstudie omdat tijdens haar opvoeding weinig kennis werd gedeeld.

Als het gaat om religie kan er gezegd worden dat er binnen deze familie sprake is van secularisering. De eerste generatie was nog strenggelovig en heeft zijn kinderen ook zodanig opgevoed. De tweede generatie geeft aan nog gelovig te zijn maar niet praktiserend. De derde generatie is meer spiritueel te noemen dan religieus.

Het Winti-religie is voor de eerste en tweede generatie een beladen onderwerp, het motto bij hen is om er niet teveel over te praten. Voor de derde generatie geldt dat zij juist meer kennis willen opdoen omdat zij de Winti-religie zien als een belangrijk onderdeel van de Surinaamse identiteit net zoals het Sranantongo.

4.5 Opvoedstrategieën

In dit onderzoek is de focus gelegd op twee opvoedstrategieën: emotionele ondersteuning en het concept van straffen en belonen. Uit de analyse blijkt dat de opvoeding van deze familie vooral bestond uit diverse regels waarbij op overtredingen vaak een fysieke straf volgde. Vooral de eerste en tweede generatie herinnert zich een jeugd waarbij fysieke straffen de normaalste zaak van de wereld was.

“Als ze zeggen: luister dat mag je niet doen. En je gaat het toch doen, dan ga je voelen. Die mensen waren gewoon kort en bondig. Ze gingen meer praten met een gebaar of een mep”. (John, 56 jaar, tweede generatie)

De tweede generatie geeft aan dat het fysieke straffen in Nederland niet mag en dat zij andere manieren van straffen hanteren zoals huisarrest of het innemen van mobieltjes. Opvallend genoeg geven de oudere kleinkinderen aan dat zij nog wel een “pak slaag” kregen maar hun jongere broers en zussen niet meer.

“Mijn straf was gewoon een riem. Er was geen andere manier van straffen. Mijn jongere broertjes kennen een andere manier van straffen.” (Robert, 29 jaar, derde generatie)

Verder maakt de tweede generatie meer gebruik van verbale waarschuwingen en worden de consequenties van het misdragen besproken.

De derde generatie zegt het anders te willen doen als het gaat om straffen maar zijn wel van mening dat een corrigerende tik moet kunnen. Zij gaan ook niet meer absolute gehoorzaamheid van hun kinderen eisen. Bij het aspect *belonen* ging het over het geven van complimenten en het geven van cadeaus. Belonen hing voor alle generaties samen met het behalen van goede cijfers.

Als er gekeken wordt naar de beleving van emotionele ondersteuning in de opvoeding dan blijkt grootvader in zijn eigen jeugd genoeg persoonlijk aandacht van zijn moeder gekregen te hebben. Maar omdat hij de opvoeding van zijn kinderen voor een groot

gedeelte over heeft gelaten aan zijn vrouw was hij niet erg persoonlijk betrokken bij het welbevinden van zijn kinderen. Zijn zoon John beaamt dit en gaf aan dat zijn vader simpelweg de tijd er niet voor had.

“Bijvoorbeeld toen mijn vrouw aan het bevallen was, was ik erbij. Mijn vader ja, die moest gaan werken. Het is toch anders, je bent gelijk betrokken bij je kinderen en dat soort dingen.” (John, 56 jaar, tweede generatie)

Respondenten uit de tweede generatie geven aan meer betrokken te willen zijn bij hun kinderen omdat zij dit gemist hebben in hun eigen jeugd. Dit doen zij door samen activiteiten te ondernemen en open te staan om te communiceren over diverse onderwerpen.

De derde generatie geeft aan dat open communicatie met hun ouders pas ontstond op het moment dat zij volwassen werden. Het keerpunt schijnt te liggen na hun 18^e jaar. Al zit hier een klein verschil in tussen de oudere en jongere kleinkinderen, de laatste categorie gaf aan dat zij genoeg ruimte hadden om hun welzijn met hun ouders te bespreken.

Verder speelt de stiefvader een bijzondere rol bij sommige kleinkinderen, hij vervulde een rol waarbij hij de emotionele ondersteuning gaf die bij de biologische vader ontbrak. De derde generatie wilt meer emotionele betrokkenheid naar hun kinderen tonen door van jong af aan direct met hen te communiceren over alle onderwerpen en niet alleen over de regels en school.

Het geven en ontvangen van fysieke straffen kwam vooral voorbij de eerste en tweede generatie ouders. Al geeft de tweede generatie nu aan te kiezen voor het inhouden van privileges als strafmethode. De oudere derde generatie geeft aan dat zij in hun jeugd wel een “pak slaag” hebben gekregen maar ze beaamen dat hun jongere broers en zussen nu vooral te maken hebben met het inhouden van hun privileges.

Verder blijkt emotionele ondersteuning in de eigen opvoeding een gemis te zijn bij de tweede en derde generatie. Al lijkt de tweede generatie meer betrokken te zijn dan de eerste generatie, dit wordt door de derde generatie nog niet als zodanig ervaren.

5. Conclusie

De probleemstelling van dit onderzoek luidt “*Welke opvoedingsboodschappen vinden Afro-Surinaamse ouders van belang om over te dragen aan hun kinderen en in hoeverre spelen de opvoedingsboodschappen uit hun verleden een rol?*” Om deze vraag te beantwoorden zijn er semigestructureerde interviews afgenomen binnen een Afro-Surinaamse familie bestaand uit drie generaties. Als leidraad voor de interviews zijn een aantal opvoeddoelen met hun bijbehorende thema’s gebruikt die gebaseerd zijn op eerdere onderzoeken van Distelbrink (1998) en van Bucx & Roos (2015) naar het opvoeden binnen Afro-Surinaamse gezinnen. De tweede invalshoek bij de interviews was die van het concept *sociale erfenis*, waarbij het belang en de invloed van de eigen opvoeding op de vormgeving van de opvoeding van eigen kinderen centraal staat (Bolt, 2000).

Uit de resultaten blijkt dat de beleving van de opvoeding van deze familie voor een groot gedeelte overeenkomt met de literatuur. Ook in dit onderzoek herinneren de respondenten hun eigen opvoeding als een strenge opvoeding waarbij gehoorzaamheid en respect centraal stonden en waarbij emotionele betrokkenheid van ouders een gemis was. Daarnaast werd er gebruik gemaakt van fysieke straffen en speelde bij de opvoeding (onbewust) sekseverschillen een rol. Verder omschrijft de derde generatie hun eigen jeugd nog steeds als streng maar in vergelijking met de eerdere generaties is deze een stuk milder. Er wordt geen totale gehoorzaamheid geëist en fysieke straffen hebben plaats gemaakt voor het inhouden van privileges.

Alhoewel de tweede generatie aangeeft meer betrokkenheid te tonen in de opvoeding lijkt de derde generatie dit in de praktijk niet zo te ervaren. Het verschil tussen de opvattingen van de tweede generatie en het uitvoeren van deze opvattingen in de praktijk loopt als een rode draad door dit onderzoek. De tweede generatie heeft de wens om het anders te doen dan de eerste generatie maar zij lijken toch onbewust beïnvloed te worden door hun eigen opvoeding. Ook is het een kwestie van het ontbreken van de juiste handvatten, dit is vooral het geval bij het communiceren met hun kinderen.

Naast de algemene opvoedbeleving zijn er een aantal thema’s die van belang zijn binnen deze familie. Een van deze thema’s is het behalen van een diploma. De opleidingsgerichtheid van de opvoeding is zeer hoog. Het behalen van goede cijfers staat synoniem voor goed gedrag. Hiermee lijkt de boodschap van de eerste generatie: *school en*

hard werken nog steeds overeind te staan.

Opvoedingsboodschappen rondom het opvoeddoel autonomie kwamen tijdens de opvoeding van de eerste generatie niet voor. Dit kan verklaard worden door het feit dat de eerste generatie volledig is opgegroeid in Suriname. De tweede en derde generatie hechten meer belang aan autonomie. Thema's zoals zelfliefde, zelfvertrouwen en voor jezelf opkomen zien zij als de belangrijkste opvoedboodschap die zij hebben meegekregen.

Als het gaat om conformisme dan kunnen de thema's verdeeld worden naar een sociaal en moreel aspect (Distelbrink, 1998). Het sociale aspect bestaat uit het tonen van respect en gehoorzaamheid. In dit onderzoek neemt de mate van absolute gehoorzaamheid per generatie af. Het morele aspect komt vooral terug in de boodschap "eerlijk door het leven gaan". Waarbij sekseverschillen tussen zoons en dochters bestaan. Voor zoons betekent het, op het rechte pad blijven en voor dochters, eerlijk zijn tegen je ouders.

Andere seksspecifieke verschillen komen voor bij de invulling van de vader – en de moederrol. Ondanks dat de meeste respondenten in een tweeoudergezinnen zijn opgegroeid blijft er sprake van een matrifocaal systeem. De moeders werden gezien als de hoofdopvoeder. De mannelijke respondenten van de tweede en derde generatie geven aan meer emotionele betrokkenheid te willen tonen binnen de opvoeding. Maar het is de vraag of zij hiervoor genoeg handvatten hebben meegekregen vanuit hun eigen opvoeding.

Communicatie is een belangrijke manier om emotionele betrokkenheid te tonen maar het lijkt er op dat bepaalde onderwerpen zoals relaties en seksualiteit nog steeds taboe zijn. De tweede generatie heeft een indirecte strategie ontwikkeld, het maken van grappen, om dit onderwerp aan te snijden. Hoogstwaarschijnlijk speelt daar de gedachte uit hun eigen jeugd mee dat je uit respect niet over zulke onderwerpen praat. De derde generatie geeft aan dit taboe te willen doorbreken door juist een open relatie met hun eigen kinderen aan te gaan waarin alles bespreekbaar is.

Verder blijken taal en het Winti-religie een veranderde rol binnen de opvoeding te hebben. De eerste generatie en de tweede generatie hadden geleerd dat het verboden was om Sranantongo te spreken maar de derde generatie vindt het juist een belangrijk onderdeel van hun Surinaamse identiteit en iets wat zij willen overdragen aan de volgende generatie. Dit zelfde geldt ook voor de Winti-religie. De eerste en tweede generatie vinden het Winti-religie nog steeds een beladen onderwerp waarover zo min mogelijk gesproken wordt. De veranderde houding van de derde generatie ten opzichte van het Sranantongo en Winti-

religie suggereert een herwaardering van de Surinaamse roots, terwijl de eerste en tweede generatie meer zijn opgevoed met de boodschap van integratie. Frappant genoeg geeft de derde generatie aan te weinig taalbeheersing van het Sranantongo te hebben en te weinig kennis van het Winti-religie. Het is de vraag op welke manier zij deze lacune kunnen opvullen zodat deze onderdelen van de Surinaamse cultuur behouden kunnen en overdragen worden naar een volgende generatie.

5. Discussie

De grootte van de onderzoekspopulatie is natuurlijk niet toereikend om uitspraken te doen over de opvoedingsboodschappen van de gehele Afro-Surinaamse populatie in Nederland maar het biedt zeker aanleiding tot vervolgonderzoek. Waarbij focusgroepen in combinatie met diepte-interviews voor een verdieping kunnen zorgen in de resultaten.

Tenslotte waren de veranderde opvattingen over het Sranantongo en het Winti-religie bij de derde generatie een opvallende uitkomst. Een generatie die volgens CBS-definities Nederlands is maar in dit onderzoek aangeeft zich Surinaams te voelen en deze Surinaamse identiteit wilt overdragen aan de volgende generatie d.m.v. behoud van taal en religie. Dit onderwerp biedt zeker mogelijkheden tot vervolgonderzoek aangezien de derde generatie onvoldoende kennis heeft meegekregen van de tweede generatie, is het de vraag op welke manier zij hun kennis gaan vergaren en verifiëren. En op welke manier dit van invloed is op hun zelfidentificatie als Afro-Surinamers in Nederland.

Bibliografie

Bolt, L. E. (2000). *Sociale erfenissen: oriëntaties van ouders bij het opvoeden* (Doctoral dissertation, University Utrecht).

Bucx, F., & de Roos, S. (2015). Opvoeden in niet-westerse migrantengezinnen. *Een terugblik en verkenning*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Verkregen op 5 februari, 2019, van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2015/Opvoeden_in_niet_westerse_migrantengezinnen/Opvoeden_in_niet_westerse_migrantengezinnen

Distelbrink, M.J. (1998). *Opvoeding in Surinaams-Creoolse gezinnen in Nederland*. Uitgeverij van Gorcum.

Distelbrink, M. & Ketner, S. (2011) *Vaderschap is geen Playstation*. Pedagogiek, Volume 31, Number 1, 1 January 2011, pp. 53-67(15). Amsterdam University Press

Eldering, L. (2014) *Cultuur en Opvoeding*. Rotterdam: Lemniscaat

Esajas, M. (2017). *Je moet twee keer zo hard werken. Racisme, discriminatie en de sociaaleconomische positie van Surinaamse Nederlanders*. Verkregen op 5 maart 2019, van <http://nucnet.nl/wp-content/uploads/2017/04/Je-moet-twee-keer-zo-hard-werken.-Racisme-discriminatie-en-de-sociale-mobiliteit-van-Surinaamse-Nederlanders.pdf>

Massengill, R.P. (2015) *Writing Sociology*. Verkregen op 9 maart 2019, van https://sociology.yale.edu/sites/default/files/files/Writing_Sociology_Senior_Thesis_Guide_Final_Latest_Update.pdf

Matthews, B. & Ross, L. (2010). *Research Methods. A practical guide for the social sciences*. Pearson Education Limited.

Niekerk, M. van (2000). *De Krekel en de Mier. Fabels en Feiten over maatschappelijke stijging van Creoolse en Hindoestaanse Surinamers in Nederland*. Amsterdam: Spinhuis

Pels, T. (1994). *Opvoeding in Chinese, Marokkaanse en Surinaams-Creoolse gezinnen*. Rotterdam: Instituut voor sociologisch en economisch onderzoek.

Pels, T., Distelbrink, M., & Postma, L. (2009). *Opvoeding in de migratiecontext. Review van onderzoek*. Verkregen op 5 maart 2019, van http://www.mighealth.net/nl/images/6/6a/2009_Pels_opvoeding.pdf

Sandriman, H. (2015) *Surinaamse opvoedstijl kent slechts verliezers*. Verkregen op 15 februari 2019, van <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/surinaamse-opvoedstijl-kent-slechts-verliezers-~b8f00814/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Sharifi, M.N. (2017) *De helft van alle Surinamers woont in Nederland*. Verkregen op 15 februari 2019, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/07/24/de-helft-van-alle-surinamers-woont-in-nederland-11689232-a1567678>

Sitalsing, S. (2015) *Ik ga je rammelen*, Verkregen op 15 februari 2019, van https://www.volkskrant.nl/mensen/-ik-ga-je-rammelen-~bc0a520a/?akamaiType=FULL&__gda__=st%3D1433234467~exp%3D1433234477~acl%3D/leven/ik-ga-je-rammelen~a4041019/?akamaiType%3DFULL%26__gda__%3D*~hmac%3D7454d829f80e4d1386e31bf1283c6e760ad291428e05074d62f655f8e6df5266

Van Lier, H. (2015) *Dossier opvoeden doe je niet zo*. Verkregen op 15 februari 2019, van <https://www.volkskrant.nl/mensen/dossier-opvoeden-doe-je-niet-zo-~b4b89878/>

Van IJendoorn, M. H., & Ruiter, C. D. (1991). *Intergenerationele overdracht van opvoedingsstijl: een literatuuroverzicht*.

Zuurbier, P.H. (2009) *'Roots gaan waar je vandaan komt': Een onderzoek naar betrokkenheden en identificaties met diaspora in levensverhalen van drie generaties Afro-Surinaamse remigrantenvrouwen in Paramaribo (1973-2003)*. Verkregen op 5 februari 2019, van <https://dare.uva.nl/search?identificatie=f2dc9498-0e70-4d14-8fb3-885567b3d058>

Bijlagen

Bijlage 1: Topiclijst

Concept	Vragen
Introductie	Introductie van het gesprek: uitleg over het doel, achtergrond van het onderzoek, toestemmingsformulier
Achtergrondgegevens Demografische gegevens, migratiegegevens, leeftijd, gezinssamenstelling	<ul style="list-style-type: none"> - Bent u in Suriname of in Nederland geboren? - Hoe oud was u toen u naar Nederland toe kwam? - Bent u getrouwd? - Hoeveel kinderen heeft u? (Zoons /dochters) - Hoe oud zijn uw kinderen?
Denkbeeld opvoeding Opvoeding vroeger en nu, beleving eigen opvoeding, verschil eigen opvoeding en opvoeding kinderen	<ul style="list-style-type: none"> - Door wie bent u opgevoed? - Welke herinneringen heeft u aan uw eigen opvoeding? - Indien opvoeding in Suriname en Nederland: Zijn er verschillen te noemen? - Wat is uw leukste herinnering? - Welke regels waren er? - Wat heeft u van uw ouder(s) geleerd? - Op welke manier voedt u uw eigen kinderen op? - Zijn er dingen die u van uw ouders heeft overgenomen? - Zijn er dingen die u anders doet dan uw ouders?
Thema prestaties Belang onderwijsloopbaan, toekomstverwachting voor kinderen, Belang financiële onafhankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> - Wat vonden uw ouders belangrijk om aan u mee te geven toen u opgroeide? - Welke toekomst wilden zij voor u. - Wat voor toekomst wilt u voor uw eigen kinderen? Wat vindt u belangrijk?
Opvoedthema conformisme Belang eerlijkheid, op het rechte pad blijven, respect tonen	<ul style="list-style-type: none"> - Wat verstaat u onder goed gedrag van uw kinderen?

	<ul style="list-style-type: none"> - Zijn er regels waar uw kinderen zich aan moeten houden, zowel binnen -als buitenshuis?
<p>Opvoedthema autonomie</p> <p>Belang van assertiviteit, zelfvertrouwen, verantwoordelijkheid</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Op welke manier leert u uw kind zelfvertrouwen te hebben? - Op welke manier leert u uw kind omgaan met verantwoordelijkheid?
<p>Opvoedthema sociabiliteit</p> <p>Belang van goed met andere mensen omgaan, serieus met relaties omgaan, vrouwvriendelijkheid</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Heeft u met uw ouders vroeger gesproken over relaties? En hebben zij u advies gegeven? - Bespreekt u met uw kind zijn of haar relaties met anderen (vrienden, werk etc). - Geeft u relatie-advies aan uw zoon of dochter? En is er een verschil in het advies? - Kunt u kort een advies beschrijven die u aan uw kinderen heeft gegeven? - Wat vindt u belangrijk om uw dochter te leren over relaties? - Wat vindt u belangrijk om uw zoon te leren over relaties?
Taal	<ul style="list-style-type: none"> - Welke taal werd er tijdens uw jeugd gesproken? - Welke taal spreekt u met uw kinderen?
<p>Opvoedthema religie</p> <p>Welke invloed heeft de godsdienst of wintireligie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bent u gelovig? Zo ja, welke stroming en zijn uw kinderen ook gelovig? - Heeft uw geloof invloed op de opvoeding? - Speelt wintireligie een rol in uw familie? Zo ja, welke manier? En heeft het invloed op de opvoeding?
<p>Strategie: sekse specifieke verwachtingen</p> <p>Is er verschil tussen jongens en meisjes in de opvoeding als het gaat om: onderwijsaspiraties, relaties, taaklast, bewegingsvrijheid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Is er een verschil in opvoeding tussen jongens en meisjes? Heeft u dat zelf ervaren? En doet u dat zelf ook? - Van wie wordt meer hulp verwacht in de huishouding? - Gelden dezelfde regels voor zoons als dochters? Kunt u verschillen benoemen?

<p>Strategie: ondersteuning</p> <p>Manieren van communicatie tussen ouder en kind, betrokkenheid en persoonlijke aandacht, rol vader in opvoeding</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kon u met uw ouders over van alles spreken? - Vind u het belangrijk dat kinderen met “u” spreken? - Wat vindt u brutaal gedrag? - Waar praat u met uw kinderen over? - Welke rol heb je als moeder in de opvoeding? - Welke rol heb je als vader in de opvoeding?
<p>Strategie: straf</p> <p>Manieren van straffen en belonen (waarschuwen, fysiek straffen, onthouding privileges, belonen door complimenten, cadeaus, wijzen op gevolgen van gedrag)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kunt u iets vertellen over de manier van straffen van vroeger? - Wanneer kreeg u een compliment of cadeau van uw ouder(s). - Op welke manier geeft u uw kinderen straf? - Geeft u huisarrest? Worden mobieltjes en speelcomputers tijdelijk ingenomen? - Wanneer geeft u uw kinderen complimentjes of cadeaus?

Bijlage 2: Ethics and privacy checklist

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

INSTRUCTION

This checklist should be completed for every research study that is conducted at the Department of Public Administration and Sociology (DPAS). This checklist should be completed *before* commencing with data collection or approaching participants. Students can complete this checklist with help of their supervisor.

This checklist is a mandatory part of the empirical master's thesis and has to be uploaded along with the research proposal.

The guideline for ethical aspects of research of the Dutch Sociological Association (NSV) can be found on their website (http://www.nsv-sociologie.nl/?page_id=17). If you have doubts about ethical or privacy aspects of your research study, discuss and resolve the matter with your EUR supervisor. If needed and if advised to do so by your supervisor, you can also consult Dr. Jennifer A. Holland, coordinator of the Sociology Master's Thesis program.

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title: Sociale erfenissen bij Afro-Surinamers. Een kwalitatief onderzoek naar de intergenerationele overdracht van opvoedingsboodschappen binnen een Afro-Surinaamse familie

Name, email of student: Claudia Swedo, 272864cs@eur.nl

Name, email of supervisor: Jack Burgers, Burgers@essb.eur.nl

Start date and duration: 15 april 2018 – 18 mei 2018

Is the research study conducted within DPAS YES - NO

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?

(e.g. internship organization)

PART II: TYPE OF RESEARCH STUDY

Please indicate the type of research study by circling the appropriate answer:

1. Research involving human participants. YES - NO

If 'YES': does the study involve medical or physical research? YES - NO

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act ([WMO](#)) must first be submitted to [an accredited medical research ethics committee](#) or the Central Committee on Research Involving Human Subjects ([CCMO](#)).

2. Field observations without manipulations that will not involve identification of participants. YES - NO

3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else). YES - NO

PART III: PARTICIPANTS

(Complete this section only if your study involves human participants)

Where will you collect your data?

De semigestructureerde interviews zullen bij de respondenten thuis plaats vinden of op verzoek van de respondent op een andere locatie naar voorkeur.

Note: indicate for separate data sources.

What is the (anticipated) size of your sample?

Er zijn 8 interviews afgenomen binnen 1 familie, bestaand uit drie generaties.

Note: indicate for separate data sources.

What is the size of the population from which you will sample?

De familie bestaat uit ongeveer 43 familieleden.

Note: indicate for separate data sources.

1. Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them? YES - NO

2. Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study? YES - NO

3. Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants? YES - NO

4. Will the study involve actively deceiving the participants? YES - NO

Note: almost all research studies involve some kind of deception of participants. Try to think about what types of deception are ethical or non-ethical (e.g. purpose of the study is not told, coercion is exerted on participants, giving participants the feeling that they harm other people by making certain decisions, etc.).

5. Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants? YES - NO

6. Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person,

- data concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)? YES - NO
7. Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent? YES - NO
8. Is the health and/or safety of participants at risk during the study? YES - NO
9. Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured? YES - NO
10. Are there any other possible ethical issues with regard to this study? YES - NO

If you have answered 'YES' to any of the previous questions, please indicate below why this issue is unavoidable in this study.

Het onderzoek richt zich specifiek op een etnische groep, de Afro-Surinamers. Het betreft een generatie-onderzoek waarbij de minimale leeftijd voor deelname 14 jaar is. Respondenten mogen de masterthesis inzien, zij zouden eventueel aan de hand van de analyse/ gebruikte quotes de identiteit van de overige respondenten kunnen achterhalen.

What safeguards are taken to relieve possible adverse consequences of these issues (e.g., informing participants about the study afterwards, extra safety regulations, etc.).

Respondenten worden op de hoogte gesteld dat de gegevens anoniem worden verwerkt en dat zij ten allen tijden hun deelname aan het onderzoek mogen intrekken. Na het interview is er altijd ruimte voor de respondent om vragen te stellen.

Are there any unintended circumstances in the study that can cause harm or have negative (emotional) consequences to the participants? Indicate what possible circumstances this could be.

Het thema van het onderzoek is opvoeding, het kan zijn dat sommige respondenten getriggerd worden als zij over bepaalde jeugdherinneringen spreken.

Please attach your informed consent form in Appendix I, if applicable.

Part IV: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

Alle interviews worden opgenomen met een voicerecorder op de mobiele telefoon. Na afloop worden de voicememo's opgeslagen op een beveiligde harde schijf. De transcripts van de interviews en andere digitale documenten zullen in een beveiligde map op de laptop bewaard worden.

Note: indicate for separate data sources, for instance for paper-and pencil test data, and for digital data files.

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

Voor het bewaren en het back-up maken van de data, ben ik zelfverantwoordelijk.

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

Na elke uitwerking van een interview wordt een back-up gemaakt. De frequentie is afhankelijk van het aantal interviews per week. De beoogde planning is om minimaal 3 interviews per week uit te voeren. Er zal dus 3 keer per week een back-up gemaakt worden.

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

Er zal gebruik gemaakt worden van pseudoniemen voor de respondenten. Lijst met pseudoniemen wordt apart bewaard van de database voor de analyse.

Note: It is advisable to keep directly identifying personal details separated from the rest of the data. Personal details are then replaced by a key/ code. Only the code is part of the database with data and the list of respondents/research subjects is kept separate.

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Claudia Swedo

Name (EUR) supervisor:

Date: 16 juni 2019

Date:

Bijlage 3: Informed Consent Form

Standaard EUR Informed Consent Formulier

versie 0.1 M. Nariman and M. Domingus, Juni 2017.

INFORMED CONSENT FORMULIER

Naam van het onderzoeksproject	<p>“Mijn moeder zei altijd ...”</p> <p>Een kwalitatief onderzoek naar de intergenerationele overdracht van opvoedingsboodschappen binnen een Afro-Surinaamse familie.</p>
Doel van het onderzoek	<p>Dit onderzoek wordt geleid door Claudia Swedo. U bent van harte uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek. Het doel van dit onderzoek is om de Afro-Surinaamse ideeën over opvoeding in kaart te brengen. Dit onderzoek is een verplicht onderdeel voor de Master Sociologie.</p>
Gang van zaken tijdens het onderzoek	<p>U neemt deel aan een interview waarin aan u vragen zullen worden gesteld over het opvoeden van kinderen en uw eigen opvoeding. Een voorbeeld van een typische vraag die u zal worden gesteld: “Kunt u mij iets vertellen over uw jeugd?”.</p> <p>U dient tenminste 14 jaar te zijn om deel te nemen aan dit onderzoek.</p> <p>Voorafgaand aan het interview worden aan alle deelnemers vragen gesteld hun achtergrondgegevens en indien van toepassing gezinssamenstelling. Tijdens het interview zal, aan de hand van een topic list, dieper worden ingegaan op het onderwerp opvoeding. Van het interview zal een audio-opname worden gemaakt, zodat het gesprek later ad-verbatim (woord voor woord) kan worden uitgewerkt. Dit transcript wordt vervolgens gebruikt in het verdere onderzoek.</p>
Potentiële risico's en ongemakken	<p>- Er zijn geen fysieke, juridische of economische risico's verbonden aan uw deelname aan deze studie. U hoeft geen vragen te beantwoorden die u niet wilt beantwoorden. Uw deelname is vrijwillig en u kunt uw deelname op elk gewenst moment stoppen.</p> <p>- Er is enig ongemak verbonden aan uw deelname aan deze studie, vanwege de gevoelige aard van het onderwerp. U hoeft geen vragen te beantwoorden die u niet wilt beantwoorden. Uw deelname is vrijwillig en u kunt uw deelname op elk gewenst moment stoppen.</p>
Vergoeding	<p>U ontvangt voor deelname aan dit onderzoek geen vergoeding. Door deel te nemen aan dit onderzoek zult u meer inzicht krijgen in welke Surinaamse opvoedgewoonten worden overgedragen aan de volgende generatie. Het bredere</p>

	<p>doel van dit onderzoek is: om de Surinaamse opvoedingsgewoonten vast te leggen zodat andere onderzoekers geïnteresseerd raken om verder onderzoek te doen.</p>
<p>Vertrouwelijkheid van gegevens</p>	<p>Uw privacy is en blijft maximaal beschermd. Er wordt op geen enkele wijze vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens van of over u naar buiten gebracht, waardoor iemand u zal kunnen herkennen.</p> <p>Voordat onze onderzoeksgegevens naar buiten gebracht worden, worden uw gegevens anoniem gemaakt: geanonimiseerd. Enkele eenvoudige voorbeelden hiervan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uw naam wordt vervangen door anonieme, op zichzelf betekenisloze combinatie van getallen. - Uw leeftijd zelf wordt niet verwerkt, maar in een categorie geplaatst. Bijvoorbeeld: leeftijd: tussen 18-25 jaar/ tussen 25-35 jaar etc. - Uw woonplaats wordt niet gebruikt, maar de provincie waarin u woont. <p>Bij de start van ons onderzoek krijgt uw naam direct een pseudoniem; uw naam wordt gepseudonimiseerd ofwel 'versleuteld'. Op deze manier kan wel worden onderzocht wat u in het gesprek aangeeft, maar weten de getrainde onderzoekers niet dat u het bent. De onderzoeksleider is zelfverantwoordelijk voor dit pseudoniem en de sleutel en zal uw gegevens niet delen met anderen.</p> <p>In een publicatie zullen of anonieme gegevens of pseudoniemen worden gebruikt. De audio-opnamen, formulieren en andere documenten die in het kader van deze studie worden gemaakt of verzameld, worden opgeslagen op een beveiligde locatie bij de Erasmus Universiteit Rotterdam en op de beveiligde (versleutelde) computers van de onderzoekers.</p> <p>De onderzoeksgegevens worden indien nodig (bijvoorbeeld voor een controle op wetenschappelijke integriteit) en alleen in anonieme vorm ter beschikking gesteld aan personen buiten de onderzoeksgroep; in dit geval aan een onderzoekscommissie van de Erasmus Universiteit Rotterdam die hiertoe bevoegdheden heeft.</p>

<p>Vrijwilligheid</p>	<p>Deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig. Je kunt als deelnemer jouw medewerking aan het onderzoek te allen tijde stoppen, of weigeren dat jouw gegevens voor het onderzoek mogen worden gebruikt, zonder opgave van redenen.</p> <p>Dit betekent dat als je voorafgaand aan het onderzoek besluit om af te zien van deelname aan dit onderzoek, dit op geen enkele wijze gevolgen voor jou zal hebben. Tevens kun je tot 5 werkdagen (bedenktijd) na het interview alsnog de toestemming intrekken die je hebt gegeven om gebruik te maken van jouw gegevens.</p> <p>In deze gevallen zullen jouw gegevens uit onze bestanden worden verwijderd en vernietigd. Het stopzetten van deelname heeft geen nadelige gevolgen voor jou.</p> <p>Als je tijdens het onderzoek, na de bedenktijd van 5 werkdagen, besluit om jouw medewerking te staken, zal dat eveneens op geen enkele wijze gevolgen voor je hebben. Echter: de gegevens die u hebt verstrekt tot aan het moment waarop uw deelname stopt, zal in het onderzoek gebruikt worden, inclusief de bescherming van uw privacy zoals hierboven beschreven. Er worden uiteraard geen nieuwe gegevens verzameld of gebruikt.</p> <p>Als u besluit om te stoppen met deelname aan het onderzoek, of als u vragen of klachten heeft, of uw bezorgdheid kenbaar wilt maken, of een vorm van schade of ongemak vanwege het onderzoek, neemt u dan aub contact op met de onderzoeksleider: Claudia Swedo, 06-46207350.</p>
<p>Toestemmingsverklaring</p>	<p>Met uw ondertekening van dit document geeft aan dat u minstens 18 jaar oud bent; dat u goed bent geïnformeerd over het onderzoek, de manier waarop de onderzoeksgegevens worden verzameld, gebruikt en behandeld en welke eventuele risico's u zou kunnen lopen door te participeren in dit onderzoek</p> <p>Indien u vragen had, geeft u bij ondertekening aan dat u deze vragen heeft kunnen stellen en dat deze vragen helder en duidelijk zijn beantwoord. U geeft aan dat u vrijwillig akkoord gaat met uw deelname aan dit onderzoek. U ontvangt een kopie van dit ondertekende toestemmingsformulier.</p> <p>Ik ga akkoord met deelname aan een onderzoeksproject geleid door Claudia Swedo. Het doel van dit document is om de voorwaarden van mijn deelname aan het project vast te leggen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ik kreeg voldoende informatie over dit onderzoeksproject. Het doel van mijn deelname als een geïnterviewde in dit project is voor mij helder uitgelegd en ik weet wat dit voor mij betekent. 2. Mijn deelname als geïnterviewde in dit project is vrijwillig. Er is geen expliciete of impliciete dwang voor mij om aan dit onderzoek deel te nemen. 3. Mijn deelname houdt in dat ik word geïnterviewd door 1 onderzoeker. Het interview zal ongeveer 90 minuten duren. Ik geef de onderzoeker (s) toestemming om tijdens het interview opnames (geluid/ beeld) te maken en schriftelijke notities te nemen. Het is mij duidelijk dat, als ik toch bezwaar heb met een of meer punten

	zoals hierboven benoemd, ik op elk moment mijn deelname, zonder opgaaf van reden, kan stoppen.	
	<p>4. Ik heb het recht om vragen niet te beantwoorden. Als ik me tijdens het interview ongemakkelijk voel, heb ik het recht om mijn deelname aan het interview te stoppen.</p> <p>5. Ik heb van de onderzoeksleider de uitdrukkelijke garantie gekregen dat de onderzoeksleider er zorg voor draagt dat ik niet ben te identificeren in door het onderzoek naar buiten gebrachte gegevens, rapporten of artikelen. Mijn privacy is gewaarborgd als deelnemer aan dit onderzoek.</p> <p>6. Ik heb de garantie gekregen dat dit onderzoeksproject is beoordeeld en goedgekeurd door de ethische commissie van de EUR / EU / NWO / anderszins. Voor bezwaren met betrekking tot de opzet en of uitvoering van het onderzoek kan ik me wenden tot de ethische commissie van de EUR / EU / NWO / anderszins. Voor vragen m.b.t. privacy kan ik gebruik maken van het emailadres: privacy@eur.nl.</p> <p>7. Ik heb dit formulier gelezen en begrepen. Al mijn vragen zijn naar mijn tevredenheid beantwoord en ik ben vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek.</p> <p>8. Ik heb een kopie ontvangen van dit toestemmingsformulier dat ook ondertekend is door de interviewer.</p>	
Handtekening en datum	Naam Deelnemer	Naam Onderzoeksleider
	Handtekening	Handtekening
	Datum	Datum